

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola strojnická Olomouc, tř.17. listopadu 49

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu „Výuka moderně“
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205**

Šablona: III/2 Český jazyk umění a kultura

Sada: 1

Číslo materiálu v sadě: 8

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Název: Evropská středověká světská literatura

Jméno autora: Mgr. Renata Provázková

Předmět: Český jazyk, kultura a umění

Jazyk: Čeština

Klíčová slova: hrdinský národní epos, rytířský (dvorský) epos, dvorská (kurtoazní) lyrika

Cílová skupina: žák 1.ročníku

Stupeň a typ vzdělání: střední odborné

Očekávaný výstup: Objasní charakteristické rysy středověké literatury, zná stěžejní literární památky světové literatury tohoto období. Samostatně interpretuje dramatické, filmové a televizní zpracování literárních děl.

Metodický list/anotace

Prezentace obsahuje výklad o středověké evropské světské literatuře a jejích stěžejních dílech, úkol pro žáky a 7 kontrolních testových úloh z probrané látky.

Datum vytvoření: 17.10. 2012

Evropská středověká světská literatura

- Středověk = 5. – 15. století
- ✓ Období válek a křížových výprav
- ✓ Časté epidemie
- ✓ Rozvoj měst
- ✓ Vznik nových království
- ✓ Zakládání univerzit
- ✓ Vznik literatur v národních jazycích

Útvary a znaky středověké světské literatury

- **Hrdinský národní epos**

- ✓ oslavný příběh s bohatým dějem
- ✓ opěvuje hrdinské činy králů nebo rytířů oddaných svému panovníkovi
- ✓ hlavní hrdina je odvážný, statečný a čestný

• Rytířský (dvorský) epos

- ✓ hlavní hrdina je rytíř nebo král
- ✓ je odvážný, spravedlivý, ochraňuje chudé, má úctu k ženám
- ✓ příběhy o rytířích z kruhu **krále Artuše**
- ✓ osudy některých jsou spjaty s hledáním **Svatého grálu**
- ✓ inspirace pro výtvarná, hudební a filmová díla

❖ **Úkol:**

- Na základě filmových zpracování převyprávějte nejznámější příběhy
- Co byl Svatý grál?

• Kurtoazní lyrika

- ✓ milostná dvorská poezie
- ✓ přednes nebo zpěv za doprovodu loutny – **alba** (svítáníčka), **pastorela** (milostná pastýřská píseň, **epištola** (milostný list)
- ✓ námětem bývaly společenské události, láska a obdiv k vznešeným vyvoleným paním, láska většinou neopětovaná

zpěváci:

- **trubadúři** (ve Francii)
- **minesängři** (v Německu)

Vilém IX. Akvitánský (středověká iluminace)

Je považován za prvního známého trubadúra. Z jeho básnické tvorby se dochovalo jedenáct veršovaných skladeb opěvujících lásku a obdivovanou ženu.

Obrázek č. 1

Anglie

Píseň o Beowulfovi

- nejstarší hrdinský epos
- asi z 8. stol.
- líčí hrdinské činy krále Beowulfa
- psán ve verších
- je alegorií boje dobra se zlem
- neznámý autor
- inspirace pro novodobá literární, dramatická i filmová díla

Rusko

Slovo o pluku Igorově

- hrdinský národní epos
- asi z konce 12. stol.
- autor neznámý
- námětem je neúspěšná výprava novgorodsko-severského knížete Igora proti mongolským kočovným Polovcům
- opěvuje lásku k vlasti a jednotu obyvatel ruské země

Německo

Píseň o Nibelunzích

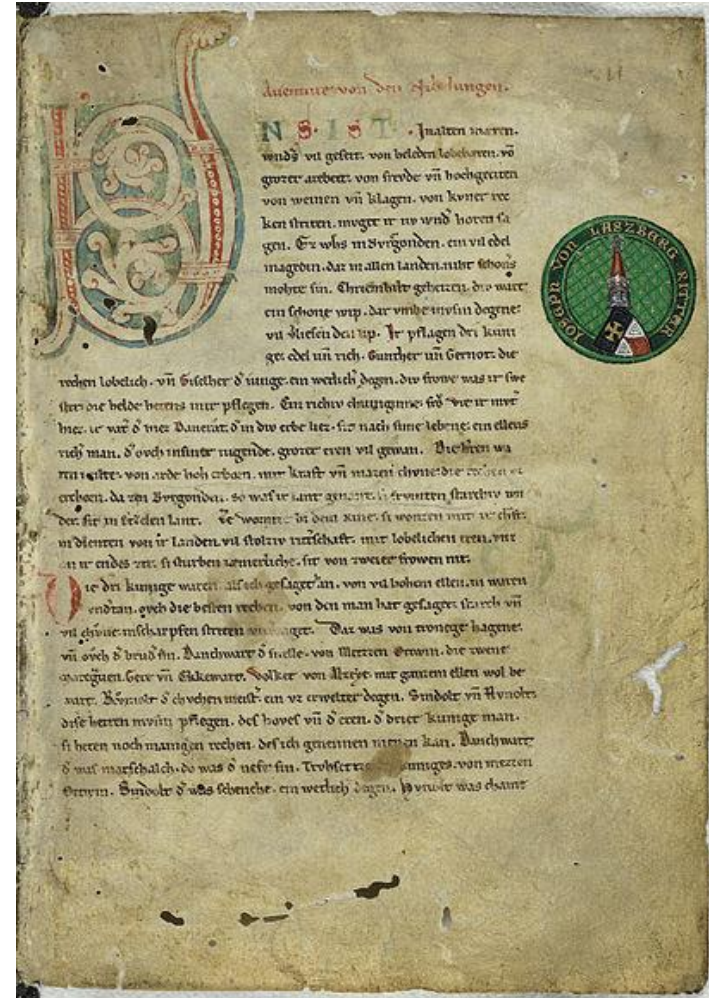
- hrdinský germánský epos
- z počátku 13. stol.
- autor neznámý
- nadpřirozené síly
- vypráví o lásce, která se stává předmětem pomsty
- Nibelungové – skřítci, bájní strážci pokladu
- filmové zpracování

Siegfridova vražda - miniatura z verze z roku 1480-1490

Obrázek č. 2

První strana rukopisu Píseň o Nibelunzích

Obrázek č. 3

Francie

Píseň o Rolandovi

- hrdinský epos asi z 11. stol.
- vypráví o tažení franckého krále Karla Velikého a jeho synovce Rolanda proti Arabům
- Roland umírá v boji kvůli zradě
- oslavuje rytířskou oddanost, statečnost a čest

Alexandreida

- epos o Alexandru Velikém
- historický základ
- popis křižáckých výprav

Albrecht Dürer
Karel Veliký

Obrázek č. 4

Jean Fouquet
(1420 – 1480)
**Rolandova
smrt**

Tristan a Izolda

- rytířský epos
- podle staré keltské legendy
- 12. století
- milostná tematika, vypráví o lásce a zradě
- inspirace pro literární, dramatická i filmová díla

Román o Lišákovi

- zvířecí epos – alegorie, satira
- 12. – 13. stol.
- autor neznámý
- útočí na slabiny feudální společnosti

Španělsko

Píseň o Cidovi

- hrdinský epos
- asi 12. stol.
- autor neznámý
- hrdinou je kastilský rytíř, bojuje na straně křesťanů i muslimů
- skutečná historická postava
- příklad křesťanského rytíře

Testové úlohy

1. Trubadúři byli:

- a) zapisovatelé milostných textů
- b) zpěváci a přednášeči milostných písní
- c) odvážní rytíři, bojovali s králem

2. Středověký rytíř v Písni o Rolandovi měl tyto charakterové vlastnosti:

- a) zbožnost a přátelství
- b) oddanost panovníkovi, statečnost v bitvách
- c) moudrost a věrnost zbožňované ženě

3. Píseň o Rolandovi má:

- a) šťastný konec – Roland je králem vyznamenán za zásluhy v bitvě
- b) Roland je smrtelně raněn, ale vyléčí se po příchodu do vlasti
- c) Roland je těžce raněn a umírá

4. V příbězích o králi Artušovi nevystupuje postava:

- a) čaroděj Gandalf
- b) rytíř Lancelot
- c) čaroděj Merlin

5. Staroruský hrdinský epos se nazývá:

- a) Píseň o Cidovi
- b) Píseň o Nibelunzích
- c) Slovo o pluku Igorově

6. Přiřad'te k názvům jednotlivých středověkých žánrů správné pojmy:

- 1. epištola
- 2. alba
- 3. pastorela

- a) svítáníčka – písně o smutném loučení milenců za úsvitu
- b) pastýřská milostná píseň
- c) milostný list

7. Nibelungové v německém hrdinském eposu Píseň o Nibelunzích byli:

- a) odvážní a čestní rytíři
- b) skřítkové hlídající bájný poklad
- c) lesní čarodějové

Řešení:

1. b

2. b

3. c

4. a

5. c

6. 1c, 2a, 3b

7. b

Odkazy:

Použité zdroje: internet

Dostupný pod licencí GNU Free Documentation License na www:

Obrázek č. 1

AUTOR NEUVEDEN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 17.10.2012]. Dostupný na WWW:

< [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:William IX of Aquitaine -
_BN MS fr 12473.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:William_IX_of_Aquitaine_-_BN_MS_fr_12473.jpg) >

Obrázek č. 2

AUTOR NEUVEDEN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 17.10.2012]. Dostupný na WWW:

< [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nibelungenlied manuscript-c f1r.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nibelungenlied_manuscript-c_f1r.jpg) >

Obrázek č. 3

AUTOR NEUVEDEN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 17.10.2012]. Dostupný na WWW:

< [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nibelungenlied manuscript-c f1r.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nibelungenlied_manuscript-c_f1r.jpg)>

Obrázek č. 4

AUTOR NEUVEDEN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 17.10.2012]. Dostupný na WWW:

< [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Albrecht D%C3%BCrer 047.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Albrecht_D%C3%BCrer_047.jpg)>

Obrázek č. 5

FOUQUET, Jean. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 17.10.2012]. Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mort_de_Roland.jpg >